

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Циганова Олега Григоровича
«Адміністративні послуги у сфері правоохоронної діяльності України»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

I. Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами. Актуальність теми обумовлена її теоретичним та практичним значенням як для вдосконалення правової системи України, що перебуває в стані перехідного періоду, у межах якого здійснюються докорінні правові перетворення, так і для підвищення ефективності та якості сервісної діяльності у сфері правоохоронної діяльності України.

Сучасне призначення правоохоронної діяльності полягає в забезпеченні однаковою мірою інтересів усього суспільства, усіх фізичних та юридичних осіб, держави й територіальних громад у правоохоронній сфері, здійснюючи попередження, припинення та усунення порушень у врегульованих правом суспільних відносинах. Зміни соціально-економічних і політико-правових умов функціонування правоохоронної системи, курс нашої держави на євроінтеграцію детермінують потребу в реформуванні системи правоохоронних органів, адаптації її до суспільних потреб, а також її трансформації у зв'язку з необхідністю наближення до європейських та євроатлантичних стандартів.

Діяльність компетентних органів із надання послуг фізичним та юридичним особам є не менш важливою групою суспільних відносин у правоохоронній сфері. Правоохоронні послуги, що являють собою один із різновидів правоохоронної діяльності, спрямовані на виконання правоохоронних функцій, безпосередньо пов'язаних з охороною прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, забезпеченням публічної безпеки і порядку, а також попередженням та протидією злочинності. Саме за якістю надання правоохоронних послуг кожний громадянин оцінює реальну діяльність відповідних органів публічної влади у безпековій сфері.

Найбільша частина послуг у сфері правоохоронної діяльності є адміністративними. Хоча останніми роками питання впорядкування системи надання адміністративних послуг набуло актуальності на вищому державному

рівні, на сьогодні діяльність із надання адміністративних послуг, у тому числі у правоохоронній сфері, залишається неефективною, якість цієї діяльності не відповідає інтересам і прагненням суб'єктів звернення за наданням таких послуг. Особливого значення набуває вирішення питань правового регулювання та організації надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України. Незважаючи на інтенсивність та широкий спектр досліджень, присвячених різним аспектам надання адміністративних послуг населенню, зокрема правоохоронними органами України, багато питань у цій сфері залишаються досить дискусійними, а також недостатньо вирішеними.

Тому не можна не відзначити актуальність обраної теми для написання дисертаційної роботи Цигановим О.Г., що є на сьогодні важливим науковим завданням для подальшого розвитку і юридичної науки, і галузі вітчизняного адміністративного права, враховуючи потребу у висвітленні теоретико-методологічних та організаційно-правових засад надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України, а також в розробці концептуальних підходів щодо вдосконалення напрямів розвитку вітчизняної системи надання адміністративних послуг у вказаній сфері.

На актуальність дисертації Циганова О.Г. вказує також зв'язок його дослідження із темами науково-дослідних робіт «Напрями розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері внутрішніх справ» (державний реєстраційний № 0115U001013) та «Організаційно-правові аспекти надання поліцейських послуг в Україні» (державний реєстраційний № 0117U002097), які проводилися в Державному науково-дослідному інституті МВС України. Також робота відповідає Основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2014 – 2018 роки, затвердженим постановою Президії НАН України від 20 грудня 2013 р. № 179, Перспективним напрямам кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, затвердженим рішенням Президії НАПрН України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11, Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015 – 2019 років, затвердженому наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275. Крім того, обраний напрям дослідження узгоджується з положеннями Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», Стратегії національної безпеки України, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, із Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, Стратегією реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки та ін.

На підставі викладеного можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Циганова О.Г. є актуальним, науково значущим, має теоретичне та практичне значення.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується відповідністю принципів положень дослідження поставленій автором меті, завданням, послідовним дотриманням обраної методики, чіткою і збалансованою структурою, системним аналізом широкого й водночас репрезентативного кола наукових джерел з проблем адміністративного права і процесу тощо.

Методологія дослідження зазначеної проблематики обрана відповідно до об'єкта та предмета дисертаційної роботи, виходячи із сформульованої мети та відповідних дослідницьких завдань.

Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб крізь призму людиноцентристської ідеології на основі комплексного аналізу адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України визначити сутність, зміст та генезис правового регулювання цих правовідносин, а також з урахуванням стану їх правової регламентації та практичної реалізації, позитивного зарубіжного досвіду публічно-сервісної діяльності сформулювати концептуальні підходи щодо напрямів розвитку вітчизняної системи надання адміністративних послуг у вказаній сфері.

Для досягнення поставленої мети автором визначено тринадцять основних дослідницьких завдань, які є взаємопов'язаними, відображають головний зміст роботи і були послідовно вирішені в ході наукового дослідження, а саме: розкрито особливості генезису теорії адміністративних послуг та її реалізації в країнах Європейського Союзу та в Україні; розроблено методологію дослідження адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України; узагальнено доктринальні й нормативні підходи до визначення понять «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні органи», на підставі чого сформульовано власні авторські дефініції з метою виокремлення суб'єктів здійснення правоохоронної діяльності в Україні; проведено аналіз сучасних концептуальних підходів до визначення сутності та змісту понять «послуга», «публічна послуга», «державна послуга», «адміністративна послуга» з подальшим розкриттям найбільш характерних ознак та особливостей адміністративних послуг у сфері правоохорони, а також здійснення їх змістовної класифікації; визначено сутність та зміст адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної

діяльності України, з'ясовано найбільш характерні їх ознаки та встановлено складові структури; висвітлено основні етапи становлення та розвитку правового регулювання відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохорони України з подальшим визначення його основних тенденцій та недоліків; охарактеризовано адміністративно-правовий статус суб'єктів правовідносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності й визначено напрями вдосконалення правової регламентації змісту цих правовідносин; розкрито місце проваджень із надання адміністративних послуг правоохоронними органами в сучасній системі адміністративного процесу України та встановлено їх співвідношення із суміжними правовими категоріями; схарактеризовано основні стадії загальної адміністративної процедури з надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України з метою визначення напрямів її оптимізації; узагальнено ініціативи органів публічної влади провідних країн світу з удосконалення відносин щодо надання адміністративних послуг; з'ясовано недоліки сучасної практики надання адміністративних послуг у сфері правоохорони України та проаналізовано особливості зарубіжної практики надання таких послуг з метою імплементації позитивного досвіду; сформульовано напрями розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України та концептуальні підходи щодо вдосконалення правового регулювання та організації їх надання.

У дисертації вдало використано комплекс діалектично взаємопов'язаних між собою принципів наукового пізнання, методологічних підходів та методів наукового дослідження, застосування яких ґрунтувалося на потребі об'єктивного й всебічного аналізу процесів та явищ, що виникають у ході публічного адміністрування діяльності з надання адміністративних послуг у сфері правоохорони.

Оцінюючи концепцію дослідження з позиції її впливу на обґрунтованість положень дисертації, слід відзначити цілісність і логічність її загальної структури, тісний взаємозв'язок розділів і підрозділів, що забезпечує поступове накопичення наукових напрацювань та урахування їх під час отримання основних результатів, коректний перехід від концептуально-методологічних і теоретичних положень до науково-прикладних підходів, що мають безпосередній вихід на практичне впровадження наукових результатів.

У *першому розділі* роботи – «Теоретико-методологічні засади надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України» охарактеризовано становлення й еволюцію теорії адміністративних послуг та її реалізацію в країнах Європейського Союзу та в Україні; визначено методологію дослідження адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності;

набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо визначення сутності й змісту правоохоронної діяльності та виокремлення державних органів, що її здійснюють; розкрито найбільш характерні ознаки та особливості адміністративних послуг у сфері правоохорони, а також здійснено їх змістовну класифікацію.

Заслужують на позитивну оцінку такі висновки дисертанта до цього розділу дослідження: 1) враховуючи значний масив законодавства у сфері надання адміністративних послуг та існування однорідного кола суспільних відносин, визнано за необхідне виокремлення інституту адміністративних послуг як самостійного правового інституту й складової частини галузі адміністративного права України; 2) наразі феномен адміністративних послуг доцільно розглядати не тільки відносно новизни відповідного інституту адміністративного права, але й як належність до новачі теорії, вчення в контексті юридичної науки; 3) адміністративна послуга у сфері правоохоронної діяльності – це передбачена законом публічно-владна діяльність правоохоронного органу держави, здійснювана за заявою фізичної або юридичної особи щодо створення організаційних умов для реалізації її прав, свобод і законних інтересів та/або виконання покладених на неї законом обов'язків у правоохоронній сфері, шляхом прийняття та документального оформлення відповідного адміністративного акту, який має індивідуальне призначення та зовнішню сферу застосування (с. 137-138, 142).

У *другому розділі* «Адміністративно-правові відносини щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України» сформульовано сутнісні ознаки цих правовідносин, докладно охарактеризовано їх види за змістом та розкрито складові структури; детально проаналізовано специфіку та етапи розвитку зазначених правовідносин, у тому числі визначено особливості їх нормативно-правового забезпечення, його основні тенденції та недоліки; схарактеризовано адміністративно-правовий статус суб'єктів правовідносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України.

Вартує уваги думка автора, що в сучасних умовах домінуючими стають не державно-управлінські, а публічно-сервісні відносини, які, на відміну від управлінських, мають несубординаційний характер і формуються під час діяльності органів влади з надання адміністративних послуг особам приватного права (с. 152-153).

Слід погодитися з дисертантом, що суспільні відносини, які виникали в ході надання адміністративних послуг правоохоронними органами, їх посадовими особами, регулювалися великою кількістю законів та підзаконних нормативно-правових актів навіть до початку вживання терміну

«адміністративні послуги» у вітчизняному законодавстві (с. 179). Утім, саме прийняття у 2012 році Закону України «Про адміністративні послуги» дало змогу змінити ідеологію відносин між органами публічної влади та особами приватного права, а також створило умови для запровадження центрів надання адміністративних послуг (с. 191). Водночас констатується, що без ухвалення Закону (Кодексу) про адміністративну процедуру, а також законодавства про плату за адміністративні послуги (адміністративний збір) у сфері правового регулювання відносин щодо надання адміністративних послуг, у тому числі правоохоронними органами, залишається багато прогалин, що негативним чином позначається на якості й доступності адміністративних послуг, а також виступає одним з основних корупційних ризиків при їх наданні (с. 195, 210).

У третьому розділі – «Адміністративно-процедурна діяльність правоохоронних органів України з надання адміністративних послуг» з'ясовано місце проваджень із надання адміністративних послуг правоохоронними органами в сучасній системі адміністративного процесу України та встановлено їх співвідношення із суміжними правовими категоріями, а також схарактеризовано основні стадії загальної адміністративної процедури з надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України.

Автор вірно наголошує, що актуальність питання щодо правового врегулювання процедурного аспекту публічно-сервісної діяльності правоохоронних органів зумовлена як необхідністю належного рівня реалізації й захисту прав фізичних та юридичних осіб у відносинах з правоохоронними органами, так і власне потребами підвищення ефективності діяльності самих цих органів (с. 278).

Вартує уваги висновок дисертанта, що для забезпечення належного рівня реалізації й захисту прав фізичних та юридичних осіб у відносинах з правоохоронними органами, а також підвищення ефективності діяльності самих цих органів, максимально чіткій і повній регламентації повинні підлягати не тільки процедури надання правоохоронними органами адміністративних послуг та здійснення ними основних функцій у сфері публічного адміністрування, але й порядок виконання функцій у сфері внутрішньоорганізаційної діяльності зазначених органів, оскільки якість надання адміністративних послуг визначають усі адміністративні процедури, пов'язані з організацією здійснення публічно-сервісної діяльності (с. 304).

У четвертому розділі – «Зарубіжний досвід удосконалення правового регулювання та організації надання адміністративних послуг» проаналізовано й узагальнено ініціативи органів публічної влади провідних країн світу з удосконалення відносин щодо надання адміністративних послуг, а також

з'ясовано особливості зарубіжної практики надання адміністративних послуг у сфері правоохорони.

Дисертант вірно зауважує, що у сучасному світі без інтенсивного залучення в публічно-сервісну діяльність новітніх інформаційно-комунікаційних технологій суттєво підвищити ефективність публічного адміністрування та якість надаваних послуг тільки за рахунок прийняття прогресивних державних програм, якісних законодавчих актів, належного реформування системи державного управління та позитивних інноваційних змін в організаційній діяльності органів влади неможливо. Адже в теперішніх умовах інновації та інформація починають грати роль головного виробничого ресурсу, а існуючі господарські системи трансформуються в економіку знань (с. 326-327).

Заслугоує на позитивну оцінку проведений здобувачем моніторинг офіційних веб-сайтів міністерств внутрішніх справ та органів поліції Королівства Швеції, Латвійської Республіки, Республіки Естонія, Республіки Фінляндія та Словацької Республіки з метою вивчення особливостей функціонування зарубіжних моделей забезпечення споживачів адміністративними послугами у сфері правоохоронної діяльності та імплементації відповідного позитивного досвіду у вітчизняну практику. На основі проведеного аналізу автор зазначає, що вивчення й виважене використання зазначеного досвіду сервісної діяльності слід визнати корисним для удосконалення організаційно-правових засад надання адміністративних послуг правоохоронними органами України (с. 340).

У *п'ятому розділі* – «Сучасний стан та напрями розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України» – проаналізовано сучасну практику надання адміністративних послуг у сфері правоохорони України й визначено найбільш характерні проблемні питання, а також визначено пріоритетні напрями розвитку вітчизняної системи надання адміністративних послуг у сфері правоохорони й надано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання та організації надання адміністративних послуг у цій сфері.

Проаналізовані дисертантом результати загальнонаціональних соціологічних досліджень якості надання адміністративних послуг засвідчили, що хоча в останні роки питання впорядкування системи надання адміністративних послуг в Україні набуло актуальності на вищому державному рівні (видані численні нормативні та розпорядчі документи вищих органів влади, проведено ряд організаційних заходів із цього питання), на сьогодні діяльність з надання адміністративних послуг, у тому числі у правоохоронній сфері, залишається неефективною, характеризується низькою доступністю,

непрозорістю, закритістю для суб'єктів звернення за їх наданням, значною корупційністю та потребує системного реформування (с. 369).

З урахуванням проаналізованого позитивного зарубіжного досвіду публічно-сервісної діяльності, наявних на сьогодні недоліків правового регулювання та організації надання адміністративних послуг у сфері правоохорони України, а також за результатами проведеного дисертантом пошукового соціологічного опитування суб'єктів відповідних правовідносин, ним запропоновано пріоритетні напрями розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України (с. 377-381).

Загальні висновки дисертації відображають основні результати дослідження й відповідають тим, що наведені в авторефераті дисертаційного дослідження.

Як значний позитив роботи варто відзначити, підготовлені автором переліки адміністративних послуг, що надаються правоохоронними органами України, з розміром плати за їх надання, результатами надання відповідної послуги та регламентуючими їх нормативно-правовими актами (додатки В, Г, І, Д), а також проведене під керівництвом дисертанта пошукове соціологічне опитування суб'єктів адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері внутрішніх справ з метою вивчення їх думки про напрями розвитку системи надання адміністративних послуг (с. 372-377, додатки Е, Є, Ж).

Також слід наголосити, що у представленому дисертаційному дослідженні Циганова О.Г. проаналізовано позиції вітчизняних та іноземних вчених (у першу чергу представників європейських шкіл) із питань, що становлять предмет дослідження. При цьому робота характеризується самостійним характером дослідження, дотриманням вимог щодо посилення на наукові позиції та положення чинного законодавства. Фактів критичного запозичення чи плагіату у дисертації не виявлено, виходячи з обсягу знань за даною проблематикою, якими володіє опонент.

ІІІ. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність отриманих здобувачем результатів наукового дослідження підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій роботи, а також застосуванням при проведенні дослідження достатньої кількості першоджерел (639 найменувань міститься у списку використаних джерел).

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дало можливість визначити основні наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані здобувачем. Вони характеризуються *науковою новизною* та відображають особистий внесок дисертанта у дослідження теоретико-методологічних та організаційно-правових

засад надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України.

Найбільш вагомими результатами дисертаційної роботи є такі:

– феномен адміністративних послуг у сфері правоохорони України розкрито на основі людиноцентристської спрямованості нової доктрини адміністративного права, що в умовах реформування правоохоронної системи нашої держави значно розширює статус правоохоронних органів за рахунок включення до нього сервісного напрямку діяльності;

– визначено, що система правового забезпечення надання адміністративних послуг є особливим інститутом адміністративного права, котрий являє собою сукупність адміністративно-правових норм, що регулюють публічно-сервісні відносини в ході публічної діяльності адміністративних органів, що передбачена законодавством і здійснюється шляхом реалізації наданих цим органам владних повноважень за заявою фізичної або юридичної особи з метою юридичного оформлення умов, необхідних для реалізації їх прав, свобод і законних інтересів та/або виконання покладених на них законом обов'язків;

– доведено, що в сучасних умовах феномен адміністративних послуг доцільно розглядати не тільки щодо новизни та прогресивності інституту норм адміністративного права України, але й як належність до новачі теорії в рамках юридичної науки;

– з'ясовано подібність передумов виникнення та розвитку інституту адміністративних послуг у країнах Європейського Союзу та в Україні, а особливо відзначено схожість процесів становлення сучасного розуміння відносин між людиною та державою, нової моделі функціонування публічної влади й побудови демократичної, соціальної правової держави, а також створення нової моделі адміністративно-правового мислення, якісного оновлення й становлення сучасного доктринального розуміння змісту галузі адміністративного права, у межах якої формується зазначений правовий інститут;

– обґрунтовано, що одночасно зі сталим розвитком української державності, процесом соціалізації всіх сфер життєдіяльності суспільства закономірно відбувається еволюція соціально-правової орієнтації правоохоронних органів й механізму реалізації їх компетенції, а саме поряд із домінуючим раніше карально-репресивним способом функціонування цих державних органів усе чіткіше проявляється новий напрям їх діяльності – публічно-сервісний;

– виокремлено найбільш характерні особливості адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України;

– встановлено, що в основу адміністративних правовідносин щодо надання адміністративних послуг, у тому числі у сфері правоохорони, покладено режим реординаційних зв'язків, які виникають за ініціативою суб'єкта, що не має владних повноважень, а також те, що публічно-сервісним відносинам притаманний несубординаційний характер й вони передбачають не односторонній вплив уповноваженого суб'єкта на підвладний об'єкт, а двосторонню взаємодію їх учасників;

– аргументовано, що для забезпечення належного рівня реалізації й захисту прав фізичних та юридичних осіб у відносинах з правоохоронними органами, а також підвищення ефективності діяльності самих цих органів, максимально повній регламентації повинні підлягати не тільки процедури надання правоохоронними органами адміністративних послуг та здійснення ними основних функцій у сфері публічного адміністрування, але й порядок виконання функцій у сфері внутрішньоорганізаційної діяльності зазначених органів, оскільки якість надання адміністративних послуг споживачам визначають усі адміністративні процедури, пов'язані з організацією здійснення публічно-сервісної діяльності.

Дисертація та автореферат оформлені згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертаційних робіт такого рівня.

Апробацію основних положень дисертаційної роботи на міжнародних і національних науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах слід визнати достатньою.

IV. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані у 38 наукових працях, зокрема: у 1 одноосібній монографії, у 22 статтях у наукових фахових виданнях, у тому числі 4 – у міжнародних періодичних виданнях юридичного спрямування, 2 – у співавторстві, а також у 15 публікаціях матеріалів науково-практичних конференцій.

V. Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Вивчення представлених рукопису та автореферату дисертації Циганова О.Г. «Адміністративні послуги у сфері правоохоронної діяльності України» дозволяє зробити висновок щодо ідентичності автореферату й основних положень дисертації. Наукові результати, висновки та практичні рекомендації, що наведені в авторефераті, розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації в повному обсязі.

VI. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження використовуються у:

– у *правотворчій діяльності* – для підготовки й уточнення законодавчих та підзаконних актів з питань удосконалення організації управління та

публічно-сервісної діяльності у правоохоронній сфері;

– у *практичній діяльності* – при проведенні семінарів, нарад, науково-практичних конференцій з питань науково-методологічного та організаційно-правового забезпечення запровадження принципів якісного управління й розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері відповідальності МВС України;

– у *навчальному процесі* – при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Правове регулювання адміністративних послуг», «Актуальні проблеми адміністративного права», «Публічне адміністрування»;

– у *науково-дослідній діяльності* – при проведенні науково-дослідних робіт «Організаційно-правові аспекти надання поліцейських послуг в Україні» (державний реєстраційний № 0117u002097) та «Організаційно-правове регулювання аналітичної роботи в МВС України».

VII. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Незважаючи на високий рівень вирішення завдань дослідження, деякі положення дають підстави визнати їх дискусійними.

1. У вступній частині дисертаційного дослідження при обґрунтуванні методології дослідження (с. 17), а також (вже більш детально) у підрозділі 1.2 «Методологія дослідження адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України» (с. 51) дисертантом зазначену методологію охарактеризовано як інтегративну трьохрівневу систему, що охоплює діалектично взаємопов'язані між собою принципи наукового пізнання, методологічні підходи та методи дослідження, використання яких було найбільш важливим для розкриття проблематики адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності. Втім, у вітчизняній науці поняття «методологія» й «методи дослідження» фактично не розмежовуються, методологія дослідження найчастіше розглядається як учення про науковий метод пізнання, теорію методів дослідження.

2. Розкриваючи правовий статус правоохоронних органів, як суб'єктів надання адміністративних послуг автором майже не звертається увага на таку важливу його складову як відповідальність посадових осіб за порушення вимог законодавства про надання адміністративних послуг. Відповідальність суб'єктів надання адміністративних послуг є важливою гарантією законності та якості надання таких послуг і заслуговують на більш детальне дослідження.

3. На сторінці 124 дисертаційної роботи у підрозділі 1.4 «Поняття та види адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України» сформульоване авторське визначення поняття «адміністративна послуга»: це передбачена законом публічно-владна діяльність адміністративного органу, здійснювана за заявою фізичної або юридичної особи щодо створення

організаційних умов для реалізації її прав, свобод і законних інтересів та/або виконання покладених на неї законом обов'язків, шляхом прийняття та документального оформлення відповідного адміністративного акту, який має індивідуальне призначення та зовнішню сферу застосування. Втім, на думку офіційного опонента, автору слід було більш детально роз'яснити, що ним розуміється під висловом "створення адміністративним органом організаційних умов для реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичної або юридичної особи".

4. Крім того у визначенні однією з ознак вказується заява фізичної або юридичної особи, однак виходячи зі змісту ст. 3 Закону України «Про звернення громадян» слідше, що заява є одним із видів звернення особи з проханням про здійснення певних дій та/або прийняття рішень адресатом і на практиці адміністративні послуги надаються і за іншими видами звернень, тому доцільно заяву замінити на звернення чи ініціативу.

5. Автор на ст.135 звертає увагу на важливість виділення такого критерію класифікації адміністративних послуг, як доступність, тобто можливість суб'єктами звернення безперешкодно отримати ту чи іншу послугу. Адже наявність послуги є необхідною, але не достатньою умовою щодо її споживання. Якщо перед заінтересованою в послугі особою виникають бар'єри (цінові, часові чи пов'язані з віддаленістю послугонадавача), або ці бар'єри носять інший дискримінаційний характер, то фактично послуга стає доступною тільки певному колу осіб. За цим критерієм виділяються: 1) доступні послуги (прийнятні для всіх громадян); 2) малодоступні послуги (прийнятні для певних категорій осіб), однак запропонований варіант класифікації адміністративних послуг за критерієм доступності на доступні та малодоступні є не зовсім вдалим. Так адміністративні послуги можуть бути або доступні, або за певною причиною недоступні. Логіко-семантичний аналіз слова «малодоступний» радше свідчить про необхідність здійснення суб'єктом звернення певних дій, щоб для нього адміністративна послуга із «малодоступної» перетворилась на «доступну». Шлях до цього часто-густо носить протиправний характер. Також варто відмітити те, що така конструкція як малодоступні послуги не є правильною, адже прийнятні для певних категорій осіб – це не малодоступні послуги. Також здійснюючи класифікацію адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України за різними підставами, на сторінках 131-136 дисертаційного дослідження, автору слід було зазначити які критерії класифікації вказаних послуг запропоновано ним особисто.

6. У підрозділі 5.1 «Недоліки сучасної практики надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України» (с. 367) дисертант наголошує, що незважаючи на існуючі проблеми та корупційні

ризика надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності, судова практика України свідчить, що приватні особи не проявляють належної активності щодо захисту своїх порушених прав, свобод та законних інтересів шляхом оскарження в судовому порядку неправомірних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у ході надання ними адміністративних послуг. Потребує уточнення, на чому ґрунтується зазначена думка?

Незважаючи на наведені зауваження, ознайомлення з дисертацією Циганова О.Г. дає підстави для її позитивної оцінки, а зауваження не знижують наукової цінності дослідження, спрямовують на подальші дослідження обраного напрямку.

VIII. Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційне дослідження Циганова Олега Григоровича «Адміністративні послуги у сфері правоохоронної діяльності України» є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання.

За актуальністю, новизною, рівнем розкриття поставлених завдань і практичною цінністю дисертація відповідає вимогам, що висуваються до відповідних наукових робіт (відповідає, зокрема, вимогам п. п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567), а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Офіційний опонент-
Голова Вченої ради
Хмельницького університету
управління та права,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
доктор юридичних наук,
доцент, Заслужений юрист
України**

О.М.Буханевич

Підпис _____
ЗАСВІДЧУЮ
Нач. ВК ХУУП _____